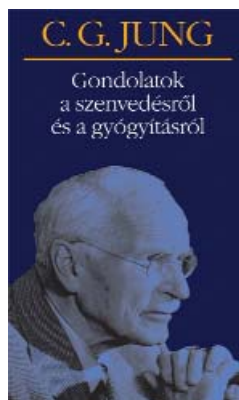

Jin és Jung

Az önmegismerés mestere, Carl Gustav Jung azon nagyszerű elmék közé tartozik, akiknek a felfedezései és újításai nélkül a modern szellemi tájékozódás csak hiányos és felemás lehet. Persze Jung megítélésakor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tudattalan feltérképezésében az igazi úttörő nem ő volt, hanem Freud. Viszont Jung az, akinél a tudattalan kérdései – a nagy áttörés után óhatatlanul – kifinomultabbak és – hogy úgy mondjam – szellemibbek. Régi adósságot kezdtem törleszteni idén nyáron, amikor kis részben megint elolvastam Jung néhány írását, nagyobb részt pedig számomra újjakkal ismerkedtem meg. Kézenfekvőnek tűnt, hogy a Kossuth Kiadó népszerű sorozatának darabjait lapozzam fel, már csak azért is, mert a sorozat Pányi Béla tervezte egységes borítója csaknem húsz éve rendkívül hívatag a bölcsen előre tekintő és összekulcsolt kezű, pápaszemes, idős Jung portréjával, ahogy állandóan fel-felbukkan könyvesboltokban, antikváriumokban, könyvtárakban, magánlakásokban, kiegészülve a precízen ingerlő tematikus címekkel. Hogy csak néhányat említsék: *Gondolatok az értelemről és a tébolyról*, *Gondolatok az életről és a halálról*, *Gondolatok a látszatról és a létezésről*. A magyar kiadó annak idején jó érzékkel csapott le a svájci Walter Verlag sorozatára, bár nyilvánvaló, hogy aki a jungi tudást teljes mélységében kívánja kutatni, annak az életműsorozatot kell tanulmányoznia, amelyet magyarul a Scolar Kiadó tesz közzé lassan tíz éve.

Amikor az ember a tematikus válogatásköteteket a kezébe veszi, és hosszasan, megfontoltan azon tanakodik, hogy melyikkel is kezdje, a kérdés azonnal eldőlt, amint megpillantja a *Gondolatok a szexualitásról és a szerelemtől* című kötetet. 1995-től 2010-ig a kötet öt kiadást ért meg, s ezen nincs mit csodálkozni: sokan voltak, akik néhány röpké óra alatt meg akarták tudni, hogy Jung mit gondolt a szexről. Másrészt mind az átlagemberek, mind pedig a nagy elmék esetében döntő fontosságú, hogy mit gondolnak a nemiségről. Szinte mindent elárul, hogy valaki milyen viszonyban áll saját szexusával. Ráadásul eme legkényesebb kérdés megítélésében van egy éles választóvonal: állati-biológiai vagy szellemi jelenségnek tekintik-e a szexust. A keményítáblás kis kötetből az derül ki, hogy Jung mindkettőnek tartotta egyszerre. Azon az alapon, hogy a szexualitás problémája hagyományosan az ösztön és az erkölcs összeütközésének a problémája, azt fejtette ki, hogy a szexualitás mint az "ösztönök szószólója" a szellem legfőbb ellenlábasa. Ez a nézet megfelel Jung ellentét-tanának, amelyet a jin és jang kínai eszméje és szimbóluma csak megerősített benne, vagyis annak az elvnek, hogy semmi sem létezik a maga ellentéte nélkül, mivel bármiféle energia csak ellentétekből jöhet létre, továbbá megoldás, haladás, fejlődés mindig valamiféle kiegyenlítődség eredménye. Ezért Jung a következő álláspontot helyezkedett: "Az erotika... csak akkor virágzik, ha szellem és ösztön jó összhangban van egymással. Ha az egyik vagy a másik aspektus hiányzik, károsodik az egyén, vagy legalábbis kiegyensúlyozatlan egyoldalúság jön létre, amely könnyen patológiussá válhat. Túlságosan sok állat eltorzítja a kultúrebert, túlságosan sok kultúra beteg állatot teremt."

Tagadhatatlan, hogy Jung aforisztikus megállapítása sok igazságot tartalmaz, és igencsak tanulságos. Ám az a kiindulópontja, hogy a szexualitás állati ösztön, az ember pedig alapvetően állat, rendkívül vitatható, számomra pedig elfogadhatatlan, sőt nevetséges. Voltaképp

pen kétféle antropológia jött létre az évezredek során, az egyik szerint: ember = állat plusz valami, a másik szerint: ember = isten mínusz valami. Nem volna helyesebb abból kiindulni, hogy az ember se nem isten, se nem állat, hanem egyszerűen: ember? Csakhogy az ember állati avagy isteni eredetéről alkotott meggyőződéseknek szinte kitéphetetlen az évezredek európai gyökérzetük. Már csak azért is, mert az az eszmei talaj, amelyben e gyökérzet szerteágazik, két fő alkotóelemből áll: a szellemből és az anyagból. Ezért a szexualitás a

mai napig, még a 21. században is leginkább testi, állati dolognak számít. S úgy látszik, hogy ezen rögeszme hatása alól Jung sem tudta kivonni magát. Jómagam az embert embernek tartom, és semmiképpen sem állatnak, a szexualitást pedig szellemi jelenségnek, amelynek ugyan megvannak a maga testi-ösztöni kellékei, de ettől még lényegében és elsődlegesen szellemi tünemény.

Amikor Jung az egyik legnagyobb felfedezéséről, az anima és az animus elméletéről írt –bár erről a válogatáskötetben furcsa módon csak kevés szöveg található –, akkor voltaképpen – és számomra örömteli módon – ellentmondásba került önmagával, mert tisztán szellemi alapon magyarázta meg, hogy férfiak és nők miért vonzódnak egymáshoz, s hogy mi az, ami a szexualitás mélyén munkál. Az anima a férfiban élő nő alakja. Az animus pedig a nőben élő férfi alakja. Két ember akkor szeret egymásba, ha a férfi az animájának megfelelő nőt találja meg, a nő pedig az animusának megfelelő férfit. A szexualitás és a szerelem célja nem a kielégülés, hanem a kiegészülés. Ez azt is jelenti, hogy a homo sapiens egyik legszemélyesebb meghatározása: ember = férfi + nő. Hosszú évek óta rendkívül hálás vagyok Jungnak, hogy megalkotta ezt az elméletet. Ez persze voltaképpen nem más, mint az androgünoszról, a férfi-nőről alkotott – és leginkább Platón A lakoma című dialógusából ismert – ősi elképzelés modern megfogalmazása, bár jóval kidolgozottabb formában. Azt is mondhatom, hogy ezen elmélet nélkül semmit sem értenék a szexualitásból és a szerelemből. Persze lehet, hogy ez az elmélet is csak képzelgés, de nem tudok olyan szakemberről, aki valami jobbal és meggyőzőbbel állt volna elő. Mindig megdöbbsztem, amikor tudósok vagy pszichológusok a szexualitást a fajfenntartási ösztönnel magyarázzák. Pedig tudom, hogy ez a materialista felfogás mennyire kiirhatatlan része az európai kultúrának és a mai kornak. Fogalmam sincs, hogy Jung hogy volt vele, de negyvenkét évem alatt sosem tapasztaltam magamban állati ösztönt, sosem éreztem magam kutyának, macskának, tyúknak, disznónak, de még delfinnek vagy sasnak sem, hogy nemes állatokat is említsék, és főleg nem éreztem magamban a fajfenntartás kényszerű szükségletét. Van ugyan két gyermekem, a fiám 13 éves, a lányom pedig már 17, de kifejezetten szaporodni eszem ágában sem volt. Teremteni vagy a teremtés misztériumában részt venni annál inkább akartam. Tudom és értem, hogy agyafúrt tudósok a természet trükkjéről beszélnek, vagyis hogy a természet a hosszabb-rövidebb kék átélésével éri el, hogy az állatok és az emberek sokasodjanak, és ezen nézetnek is megvan a maga sekélyes igazsága. Ám ha az ember igazán kíváncsi, és igyekszik mélyre ásni, ez a felszínes magyarázat csak további kutakodásra sarkallja. Teljesen egyetértek Junggal, amikor arra mutatott rá, hogy "korunknak nincs helyes fogalma a szexualitásról". Ezt több mint fél évszázaddal ezelőtt írta, de sajnos ma is ugyanolyan érvényes. (*Carl Gustav Jung: Gondolatok az értelemről és a tébolyról; Gondolatok az életről és a halálról; Gondolatok a látszatról és a létezésről. A Kossuth Kiadó sorozata.*)